

13. Профтехосвіта України ХХ століття : енцикл. вид. / за ред. Ничкало Н. Г. ; М-во освіти і науки України, Акад. пед.наук України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К. : АртЕк, 2004. – 876 с.
14. Пузанов М. Ф. Очерки истории профессионально-технического образования в Украинской ССР / М. Ф. Пузанов, Г. И. Терещенко. – К. : Вища школа, 1980. – 296 с.
15. Селецький А. Державні трудові резерви : ретроспективний погляд / А. Селецький // Профтехосвіта. – 2010. – № 3. – С. 24–27.
16. Терещенко Г. І. Організаторська діяльність Комуністичної партії по підготовці робітничих кадрів на Україні / Г. І. Терещенко. – К., 1974. – 159 с.
17. Хойнацька Л. М. Підготовка трудових резервів для машинобудівної промисловості України (1943-1950) / Л. М. Хойнацька // Четвертий міжнародний конгрес українців (Одеса, 26-29 серп. 1999 р.): Доповіді та повідомлення. Історія : в 2 ч. – Ч. 2 : ХХ століття. – Одеса-Київ-Львів, 1999. – С. 475–480.

Анотація

Т.В.Ивченко

Источниковая база исследования развития профессионально-технического образования Украины в 40-50-е годы XX столетия

В статье проанализированы основные источники, которые отображают становление и развитие профессионально-технического образования Украины в период 40-50-х годов XX века. Их анализ позволил выявить предпосылки создания системы трудовых резервов, осуществить анализ качественных изменений в учебно-производственной, воспитательной, методической работе в довоенное время, в годы войны, в период возобновления народного хозяйства и наращивания темпов производства после Великой Отечественной войны. Прежде всего, определенное количество авторов затрагивали вопросы реформирования профессионально-технического образования указанного периода, и вносили предложения, относительно использования опыта прошлых лет в период поиска путей современной системы подготовки специалистов рабочих профессий в государстве.

Ключевые слова: система трудовых резервов, квалифицированный рабочий, ремесленное обучение, училище, учебно-производственная, методическая, воспитательная работа.

Summary

T.V.Ivchenko

Source Base for Investigation of the Development of Vocational-Technical Education in Ukraine in 40–50-s of the 20-th Century

Development of the system of vocational training in 40-50-s of the XX century, preconditions of manpower reserves system creation are found out, the analysis of qualitative changes and perfection of industrial practice, educational, methodical work during pre-war time, in days of war, in renewal of a national economy and growth of rates of manufacture in the Great Patriotic War is given. Professional – technical education in Ukraine in 40–50-s of the 20 century is described and the suggestions for its implementation during the current system of workers' training reforms the in the state are represented. Activity and role of special secondary schools in 1940 this considered, efficiency and necessity of the labour on enterprises is proved.

Key words: system of the manpower reserves, vocational training, school, industrial practice, methodical, educational work.

Дата надходження статті: «9» жовтня 2013 р.

УДК 373.5.091.322:001.891

В.І.ІРЗА,
аспірантка
(м.Слов'янськ)

Дослідна робота у загальноосвітніх навчальних закладах як об'єкт історико-педагогічного вивчення

У статті здійснено аналіз існуючих психолого-педагогічних досліджень з проблеми розвитку дослідної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах України у другій половині ХХ століття. Розкрито сутність та досліджено зміст поняття «дослідна робота». Проаналізовано дослідження, в яких вивчаються питання змісту, форм та методики дослідної роботи у загальноосвітній школі. Висвітлено теоретичні та практичні особливості використання дослідної роботи у навчально-виховному процесі в різних аспектах: в якості засобу розвитку творчої особистості учня, фактору підготовки до професійного самовизначення, методу стимулювання пізнавальної активності та самостійності дитини, способу формування культури мислення школярів.

Ключові слова: освітні технології, дослідна робота, пізнавальна активність, навчальне дослідження, пошуково-дослідницька діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасний етап розвитку нашої держави характеризується інтеграцією в європейський освітньо-культурний простір. Продовжуються процеси гуманізації та демократизації освіти; пріоритетними стають нові цінності, зорієнтовані на

самоосвіту, самовиховання та самореалізацію особистості; впроваджуються прогресивні концептуальні ідеї стосовно забезпечення розвитку освіти не лише в якості засобу отримання інформації, засвоєння певної системи знань, умінь і навичок, але й як процесу особистісно-орієнтованого розвитку та самовдосконалення індивіда.

Саме цим зумовлена увага сучасних педагогів-науковців, методистів та керівників освітніх закладів до оновлення змісту освіти, розробки та впровадження інноваційних освітніх технологій, які спрямовані на формування людини-дослідника, здатної швидко адаптуватися до змін умов соціально-економічного життя, приймати нестандартні рішення, самостійно знаходити шляхи розв'язання проблем, здійснювати саморозвиток та самовдосконалення.

З огляду на це, ефективним способом підвищення якості освіти є організація дослідної роботи учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. На нашу думку, важливим є вивчення розвитку дослідної роботи в загальноосвітній школі, адже це сприятиме переосмисленню науковцями досягнень української науки в історичному контексті та використанню їх задля створення нових дидактичних технологій.

Аналіз досліджень і публікацій... Певні теоретичні і практичні аспекти дослідної роботи в загальноосвітній школі розглядали у своїх працях зарубіжні та вітчизняні дослідники.

Історію розвитку та впровадження в навчальний процес дослідницького методу та, зокрема, дослідної роботи, вивчали у своїх роботах Т.Байбара, О.Кравчук, С.Михайличенко, О.Павленко, І.Процик, Л.Тихенко та інші науковці.

В дослідженнях психологів та педагогів Д.Богоявленської, І.Зимньої, В.Мухіної, О.Новікова, О.Савенкова, О.Шашенкової висвітлюються теоретичні та практичні особливості використання дослідницької діяльності у навчально-виховному процесі з метою розвитку особистості учня, розкриття творчого та інтелектуального потенціалу дитини.

Шляхи і можливості використання дослідної роботи учнів в навчальному процесі розглядаються в роботах М.Алексеева, І.Лернера, Л.Ляшко, О.Матюшкіна, О.Обухова, А.Плігіна, М.Скаткіна.

Деяким питанням організації дослідної роботи школярів присвячені дисертаційні дослідження Н.Бочарової, Д.Захарової, В.Самохіної та інших учених.

Але, незважаючи на стійкий інтерес науковців до дослідної роботи учнів, ряд її аспектів, зокрема питання розвитку дослідної роботи в загальноосвітній школі, залишається недостатньо вивченим.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є критичне переосмислення здобутого досвіду, вивчення існуючих педагогічних досліджень та здійснення ґрунтовного аналізу розвитку дослідної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах України у другій половині ХХ століття.

Виклад основного матеріалу... Проаналізуємо стан розробки проблеми розвитку дослідної роботи учнів в загальноосвітній школі за наступними напрямками:

1. Загальнотеоретичні напрацювання, які висвітлюють питання сутності та організації дослідної роботи учнів;

2. Роботи, в яких розкриваються зміст, форми та методика дослідної роботи у загальноосвітній школі: наукові статті, книги та дисертації, опубліковані та захищені у досліджуваній нами період;

3. Дослідження сучасних українських та російських науковців, в яких проаналізовані проблеми активізації пізнавальної діяльності та розвитку творчих здібностей учнів у процесі дослідної роботи.

Розглянемо кожний напрямок окремо, проаналізувавши праці, найбільш важливі для нашого дослідження.

У науково-методичній та педагогічній літературі існує чимало підходів до тлумачення дослідної роботи школярів. Сутність поняття «дослідна робота» аналізують у своїх працях В.Алфімов, Г.Колінець, О.Леонтович, О.Марченко, С.Серова, Н.Фоміна та інші учені.

Науковець В.Алфімов дослідну роботу визначає як «співпрацю та співтворчість педагога і вихованців, побудовані на визнанні особистості дитини, на взаємоповазі її пізнавальної та творчої діяльності й взаємній зацікавленості у спільному успіху і наслідках цієї діяльності» [1, с.32]. Цієї позиції дотримується і дослідниця О.Марченко. Вона характеризує дослідну роботу як творчий процес взаємодії учителя та учнів, мета якого полягає у пошуку відповіді на невідоме. В результаті такого пошуку між ними відбувається трансляція культурних цінностей, формується світогляд дитини. При цьому учитель виступає як організатор умов дослідної роботи, «що стають поштовхом до формування в учня внутрішньої мотивації розв'язувати будь-яку наукову чи життєву проблему з творчої, дослідницької позиції» [2, с.103].

Велику увагу вивченню поняття «дослідна робота» приділяв російський психолог О.Леонтович. Він визначав її як освітню технологію, основним засобом якої є навчальне дослідження. Здійснивши етимологічний аналіз поняття «дослідження», він дійшов висновку, що під цим видом діяльності мається на увазі отримати щось «зі сліду», тобто відновити деякий порядок речей за непрямими

ознаками, відбитками загального закону в конкретних предметах [3, с.23]. Джерело дослідження як виду діяльності – у характерному для людини прагненні до пізнання.

Під дослідною роботою учнів О.Леонтович розумів діяльність школярів під керівництвом педагога, пов'язану з вирішенням учнями творчої, дослідницької задачі із задалегідь невідомим розв'язком. Така діяльність передбачає наявність основних етапів, характерних для наукового дослідження: постановку проблеми, вивчення теоретичного матеріалу, присвяченого даній проблематиці, оволодіння методикою дослідження, збір власного матеріалу, його аналіз та узагальнення, власні висновки та їх порівняння з літературними даними [3, с.28].

Різні аспекти організації дослідної роботи школярів досліджували також вітчизняні вчені Н.Бібік, С.Гончаренко, Н.Захарова, І.Зязюн, О.Киричук, І.Кравцова, Н.Коваль, О.Ярошенко.

Так, І.Кравцова вважає, що загальним механізмом, який регулює дослідну роботу, є механізм зіставлення гіпотез з реальними результатами операцій. Аналізуючи структуру дослідної роботи, І.Кравцова виділила наступні її компоненти: постановка проблеми, процес пошуку невідомих, які спираються на механізм висування і обґрунтування гіпотез; виклад рішення; його оцінка. Головним в дослідній роботі є формулювання гіпотези, оскільки гіпотеза – це ідея, стратегія вирішення педагогічної проблеми. Гіпотези можуть формулюватися спираючись на ідеї, що містяться в структурі категоріального складу мислення вчителя. Ідеї повинні пройти осмислення в контексті істинності, доцільності, реалізованості в процесі їх включення у зміст педагогічного задуму. Задум перетворює ідею в конкретні форми, пов'язує ідею з методами її втілення [4, с.35].

У педагогічній літературі для характеристики сутності дослідної роботи також використовувалися такі терміни: науково-дослідна (О.Анісімова, С.Васильєва, В.Голобородько, Л.Ковбасенко, Л.Левченко, О.Марченко, А.Сологуб, Г.Шумицька), навчально-дослідна (І.Саєв, Г.Кропаньова, Г.Лиходєєва, Н.Недодатко, І.Трохимчук, І.Усачова), навчально-пізнавальна (В.Лозова, Л.Маліцька, Н.Тализіна), пошуково-дослідна (О.Павленко, О.Савченко, Л.Тихенко) або практично-дослідна (Н.Грабко, О.Кравчук, Х.Шевчук).

Зокрема, О.Кравчук розглядає практично-дослідну роботу як форму інтелектуальної активності людини і зазначає, що вона є найбільш характерною традицією природничо-наукового пізнання, «що виникла, змінюється і удосконалюється разом з розвитком наукового товариства, спрямована на подолання бар'єрів, які заважають досягти особисто значущої дослідницької мети» [5, с.196].

Різноманітність підходів до визначення сутності та організації дослідної роботи школярів свідчить про складність і багатогранність проблеми, яка є предметом вивчення впродовж багатьох десятиріч. Науковці розглядають дослідну роботу як форму пізнавальної активності людини, пов'язану з вирішенням творчого дослідницького завдання, і вважають її провідним видом навчальної діяльності.

Розглянемо другий напрямок досліджень, який стосується публікацій, присвячених питанням змісту, форм та методики дослідної роботи у загальноосвітній школі в другій половині ХХ ст.

Після Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. одночасно з відновленням народного господарства відбувалося відродження радянської освіти. На рубежі 40–50-хрр. збільшилася увага до вивчення природничих предметів, активізувалися пошуки найбільш оптимальних умов для розвитку пізнавальних інтересів та дослідницьких здібностей школярів. У грудні 1958р. Верховна Рада СРСР ухвалила Закон «Об укреплении связи школы с жизнью и о дальнейшем развитии системы народного образования в СССР», в якому особлива увага приділялася широкому розвитку в школах сільськогосподарського дослідництва. Зміцнення зв'язку школи з життям повинно було відбуватися шляхом залучення учнів в активну виробничу і дослідну діяльність.

Відповідно до цього у 60-хрр. з'являється чимало напрацювань, присвячених проблемам відбору змісту, тематики та організації дослідної роботи школярів (О.Ахматов, М.Будович, Г.Гордієнко, О.Денисюк, М.Ліцовський, В.Пономарьов, К.Смірнов, У.Тюпа, С.Щукін та інші).

Об'єктами дослідної роботи в 60-ті роки були сортовипробування, досліді з різними новими прийомами агротехніки, вирощування в місцевих умовах високоякісного садивного матеріалу плодово-ягідних культур, вирощування високопродуктивних порід кроликів, птиці та інших сільськогосподарських тварин.

Тематику навчально-дослідної роботи складали керівники гуртків юннатів, учнівських навчально-виробничих бригад з урахуванням місцевих задач розвитку сільського господарства та матеріально-технічних можливостей роботи школи.

Розглядаючи питання визначення теми та змісту дослідної роботи з рослинництва, науковець С.Щукін вказував, що тематика дослідів учнів окремих класів, обсяг і методика дослідної роботи на різних етапах навчання є різними.

Учні восьмирічної школи в процесі дослідної роботи вивчають вплив окремих прийомів агротехніки на урожай, навчаються майстерності вирощування високого врожаю найважливіших

культур на навчально-дослідних ділянках і невеликих площах колгоспних і радгоспних полів із застосуванням в основному ручної праці.

Учні середньої загальноосвітньої політехнічної школи з виробничим навчанням у сільському господарстві в процесі дослідної роботи вивчають і освоюють майстерність вирощування високих врожаїв на значних масивах колгоспних (радгоспних) полів, із застосуванням машинної техніки, що забезпечує високу рентабельність.

Зміст дослідної роботи учнів 9–10-х класів визначається їх виробничою підготовкою до роботи в одній з галузей сільського господарства (рільництво, овочівництво, садівництво, тваринництво), яку вони набувають з освоєнням механізації.

Для учнів, які освоюють виробниче навчання в конкретній галузі сільського господарства, особливо важливого значення, на думку С.Щукіна, набуває дослідна робота за завданням зонального науково-дослідного інституту, дослідно-селекційної станції, що викликає необхідність ускладнення методики дослідної роботи, наявності великої кількості варіантів досліду, проведення спеціальних спостережень і досліджень [6, с.20–21].

Досліди проводилися індивідуально, ланками або окремими групами учнів. Науковці О.Ахматов і О.Саблін найбільшою доцільною формою організації дослідної роботи вважали ланкову. У кожному з 4–8 класів вони пропонували організувати по три ланки (у складі піонерських ланок або ланок, спеціально сформованих для літньої дослідної роботи, з урахуванням побажань учнів, місця їх проживання). Ланка зазвичай виконує один дослід. У 5 класі, наприклад, одній ланці доручається дослід щодо з'ясування ефективного способу підготовки насіння якої-небудь овочевої культури до посіву; іншій – з'ясування кращого способу або строку посіву насіння овочевих або плодових культур; третій – з'ясування кращої дози добрив під овочеві або плодові культури.

Спостереження, облік показників, годування і догляд за тваринами в залежності від теми досліду та обсягу роботи, О.Ахматов та О.Саблін пропонували здійснювати всією ланкою або окремими учнями [7, с.30–31].

Закладення і проведення дослідів вимагало ретельної підготовки керівника та учнів. Необхідно було скласти докладно розроблений план роботи, підібрати та опрацювати потрібну літературу, підготувати насіння, добрива, вивчити методику досліду, намітити місце його проведення і порадитися з фахівцями сільського господарства.

За проведенням досліду та за виконанням намічених агрозоотехнічних заходів необхідно було вести систематичний контроль. Педагог М.Мечетний, характеризуючи дослідну роботу юннатів, зазначав, що під час проведення дослідів діти вели спостереження за життям рослин і тварин, а також метеорологічні – за погодою. Результати своїх спостережень вони записували у щоденник або польовий журнал. Керівник систематично переглядав та аналізував записи учнів і давав поради щодо подальшої роботи. Без цього неможливо було зробити правильних наукових висновків про цінність проведення дослідної роботи.

Підсумки дослідної роботи гуртків юннатів та учнівських бригад підводилися і популяризувалися на початку навчального року на шкільному святі врожаю. Різні експонати, виготовлені учнями в процесі проведення дослідів і представлені на виставці на честь свята врожаю, ставали цінними наочними посібниками для навчальних кабінетів.

Отже, як засвідчує аналіз науково-педагогічної літератури досліджуваного періоду, дослідна робота учнів була органічно пов'язана з вивченням біології та основ сільського господарства, спрямована на зміцнення зв'язку навчання з трудовою діяльністю учнів, охоплювала навчальний, позакласний і позашкільний час і мала як навчальну, так і виробничу, а іноді й наукову значущість.

Розглянемо третій напрямок досліджень, який стосується проблеми активізації пізнавальної діяльності та розвитку творчих здібностей учнів у процесі дослідної роботи.

Проблема розвитку творчої особистості учня, стимулювання його пізнавальної активності під час дослідницької діяльності була об'єктом вивчення багатьох науковців (О.Гавриліної, В.Гаврилюка, Т.Гончарука, В.Калюшина, Л.Ковбасенко, З.Литової, Г.Пустовіта, В.Рибалки, С.Сисоевої, Л.Туріщевої та інших). Даною проблемою зацікавлені також сучасні молоді дослідники (Г.Джевага, Л.Левченко, О.Кононенко, Н.Недодатко, О.Павленко, С.Парфілова, В.Самохіна, В.Смагін, Л.Тихенко).

Так, Г.Джевага у своїй дисертації розробив методику розвитку творчих здібностей у процесі дослідної роботи школярів. До психолого-педагогічних умов організації сільськогосподарської дослідної роботи учнів, які б ефектно впливали на розвиток у них творчих здібностей, вчений відносив наступні:

- організація сільськогосподарської дослідної діяльності в процесі позакласної роботи освітньої галузі «Технологія» у формі гуртка;
- проведення занять гуртка на основі особистісно-орієнтованого підходу;

– залучення учнів до творчої діяльності, яка ускладнюється у такій послідовності: спостереження у природних і штучно створених умовах, проведення лабораторних експериментів і польових досліджень;

– відповідність рівня складності творчих завдань дослідній роботі віковим та індивідуальним особливостям учнів;

– забезпечення керівників гуртків програмою та методичними рекомендаціями щодо виявлення здібних учнів і залучення їх до гурткової діяльності та організації творчої дослідної роботи під час проведення гурткових занять [8, с.8].

На думку вченої О.Кононенко, педагогічна цінність дослідної роботи полягає саме в тому, щоб психологічно та практично підготувати учнів до творчої праці. Під творчим ставленням до праці дослідниця розуміє готовність до нововведень, якісного удосконалення трудового процесу, отримання матеріальних цінностей за рахунок розвитку і реалізації своїх індивідуальних можливостей [9, с.39].

Л.Тихенко у своїй дисертації визначила основні функції дослідної роботи, які забезпечують формування творчих здібностей, стимулюють творчу активність та сприяють виробленню індивідуального стилю пізнавальної діяльності учнів. До таких функцій дослідниця віднесла: прагнення до самореалізації та самовираження; самоперетворення та самовдосконалення; формування стійкої системи цінностей, здатності до самоорганізації творчої діяльності; рефлексію – усвідомлення та глибоке засвоєння отриманих знань [10, с.71].

Дослідниця О.Павленко запропонувала структуру педагогічної системи, зорієнтованої на формування творчої особистості школяра в умовах пошуково-дослідницької діяльності. Така педагогічна система складається з наступних компонентів: мета навчання і виховання; контингент учнів; пошуково-дослідна діяльність учнів; контингент педагогічних працівників; структурні компоненти педагогічного колективу; основні процеси науково-педагогічного та організаційно-технологічного забезпечення пошуково-дослідницької діяльності учнів; сучасні дидактичні процеси та їх ефективність; високий професіоналізм діяльності педагогічних працівників; ефективність використання технічних засобів навчання [11, с.64].

Наведений аналіз дисертацій показує, що сучасні науковці вивчали дослідну роботу в різних аспектах: як засіб розвитку творчої особистості учня, фактор підготовки до професійного самовизначення, метод стимулювання пізнавальної активності та самостійності дитини, спосіб формування культури мислення школярів.

Висновки... Аналіз історіографії засвідчує, що дослідна робота в загальноосвітній школі була предметом наукового пошуку у другій половині ХХст. і продовжує привертати увагу сучасних науковців. Сьогодні є велика кількість публікацій з питань організації та методики проведення дослідної роботи в загальноосвітній школі, що свідчить про незаперечну актуальність і гостроту цієї проблеми.

Раціональне використання доробку наших попередників сприятиме розбудові загальноосвітньої школи. Надбання минулого доцільно наповнити сучасним науковим змістом, обрати ті шляхи та форми організації дослідної роботи, які сприятимуть вдосконаленню навчально-виховного процесу і допомогатимуть виходу України на світовий рівень у сфері освіти і науки.

До перспектив подальших розвідок в даному напрямі слід віднести вивчення розвитку дослідної роботи в загальноосвітній школі в незалежній Україні.

Список використаних джерел та літератури:

1. Алфимов В. М. Развиваем умственные творческие способности старшеклассников / В. М. Алфимов // Одаренный ребенок. – 2003. – № 5. – С. 30–41.
2. Марченко О. Становлення інноваційної особистості педагога-дослідника в умовах шкільного наукового товариства / О. Марченко // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. – Чернівці : Рута, 2006. – (Сер. : Педагогіка та психологія). – Вип. 295. – С. 102–107.
3. Леонтович А. В. Проектирование исследовательской деятельности учащихся : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / А. В. Леонтович. – М., 2003. – 210 с.
4. Кравцова И. А. Дидактические условия формирования у учащихся интереса к учебно-исследовательской работе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / И. А. Кравцова. – Кривой Рог, 1997. – 180 с.
5. Кравчук О. П. Дидактичні засади практично-дослідної діяльності учнів основної школи у процесі вивчення природничих предметів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / О. П. Кравчук. – К., 2011. – 319 с.
6. Щукин С. В. Опытническая работа учащихся общеобразовательной школы / С. В. Щукин. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1960. – 304 с.
7. Ахматов А. Ф. Педагогические основы сельскохозяйственного опытничества учащихся / А. Ф. Ахматов, А. Д. Саблин. – Горький : Волго-Вят. кн. изд., 1968. – 191 с.
8. Джевага Г. В. Развитие творческих способностей учнів основної школи у процесі сільськогосподарського дослідництва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання технологій» / Г. В. Джевага. – Чернівці, 2011. – 20 с.

9. Кононенко О. С. Формирование опыта исследовательской деятельности старшекласников в научных обществах учащихся по экологии : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / О. С. Кононенко. – Кемерово, 2005. – 197 с.
10. Тихенко Л. В. Формування творчих здібностей старшокласників у процесі дослідницької діяльності в Малій академії наук України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Л. В. Тихенко. – К., 2008. – 199 с.
11. Павленко О. П. Формування творчої особистості гімназиста у пошуково-дослідницькій діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / О. П. Павленко. – Луцьк, 2005. – 235 с.

Аннотация

В.И.Ирза

Опытная работа в общеобразовательных учебных заведениях как объект историко-педагогического изучения

В статье осуществлен анализ существующих психолого-педагогических исследований по проблеме развития опытной работы в общеобразовательных учебных заведениях Украины во второй половине XX века. Раскрыта сущность и исследовано содержание понятия «опытная работа». Проанализированы исследования, в которых изучаются вопросы содержания, форм и методики опытной работы в общеобразовательной школе. Охарактеризованы теоретические и практические особенности использования опытной работы в учебно-воспитательном процессе в различных аспектах: в качестве средства развития личности ученика, фактора подготовки к профессиональному самоопределению, метода стимулирования познавательной активности и самостоятельности учащегося, способа формирования культуры мышления школьника.

Ключевые слова: образовательные технологии, опытная работа, познавательная активность, учебное исследование, поисково-исследовательская деятельность.

Summary

V.I.Irza

Research Work in Secondary School as an Object of Historical and Pedagogical Study

The article analyzes existing psychological and pedagogical researches on the development issues of the research work in Ukrainian secondary school from the second half of the twentieth century. The article reveals the essence and studies the meaning of the «research work». Researches that deal with the content, forms and methods of experimental work are analyzed. The theoretical and practical features of using research work in the educational process in different ways are studied. Research work is treated as a method of personality development of the pupil, a factor of preparation for the professional self-determination, the method of stimulation of the cognitive activity of the pupil and the method for forming a culture of thinking of the pupils.

Key words: educational technology, experimental work, cognitive activity, educational research, research activity.

Дата надходження статті: «8» жовтня 2013 р.

УДК 37(477)(09)

В.П.ІСАЧЕНКО,
аспірантка
(м.Умань)

Історіографічний аналіз проблеми педагогічної та просвітницької діяльності Павла Гнатовича Житецького (1837–1911)

У статті здійснено історіографічний аналіз проблеми педагогічної та просвітницької діяльності Павла Гнатовича Житецького. Висвітлено дослідження наукової творчості П.Житецького у 20-х років XX ст. Проаналізовано основні трактування праць за авторством педагога в контексті розвитку громадського руху другої половини XIX – початку XX ст. Розкрито основні підходи до трактування історико-дослідницької діяльності П.Житецького в контексті політичного життя України. Охарактеризовані основні періоди активної громадської та наукової діяльності крізь призму поглядів дослідників особистості П.Житецького. Охарактеризовано особливості публіцистичних матеріалів за авторством педагога. Узагальнено документальний та публіцистичний матеріал вітчизняних та зарубіжних учених 20–30 рр. XXст.

Ключові слова: Павло Гнатович Житецький, історіографічний аналіз, громадський діяч, період другої половини XIX – початку XX ст., громадська та наукова діяльність, Київська громада, Південно-Західного відділу Російського географічного товариства.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасна переоцінка та введення у науковий обіг педагогічних ідей українських освітніх діячів кінця XIX – початку XX ст., зумовлена освітніми реформаційними процесами сьогодення, які вимагають ретельного вивчення, творчого осмислення